

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายอิสลาม

กรมบัญชีกลางได้มีหนังสือ ที่ กค ๐๔๐๖.๕/๐๓๕๕๔ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า กองทัพบกได้ส่งเรื่องขอรับบำนาญพิเศษ รายอาสาสมัครทหารพราน (อส.ทพ.) ชากาเรีย มะเกมินา ซึ่งถึงแก่ความตายเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๓ โดยทายาทซึ่งมีสิทธิได้รับบำนาญพิเศษ ได้แก่ นางสาวอานิตา มะเกมินา และเด็กหญิงอารีนา มะเกมินา (บุตร) และนางปีเต๊ะ เจะเลาะ (มารดา) โดยกรมบัญชีกลาง ได้จ่ายบำนาญพิเศษให้แก่นางปีเต๊ะ (มารดา) แล้ว สำหรับส่วนของนางสาวอานิตา มะเกมินา และเด็กหญิงอารีนา มะเกมินา (บุตร) ยังมิได้มีการจ่ายบำนาญพิเศษให้แต่อย่างใด ซึ่งบุคคลทั้งสองได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนราธิวาส ขอให้ศาลมีคำสั่งให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนายชากาเรียฯ และศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้องเนื่องจากเห็นว่าบุคคลทั้งสองเป็นบุตรซึ่งเกิดแก่นายชากาเรียฯ ผู้ตาย กับนางสาวรอฮานิง ยาเงาะ ซึ่งจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายอิสลาม ดังนั้น นายชากาเรียฯ กับนางสาวรอฮานิงฯ จึงเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยหลักศาสนาอิสลาม บุคคลทั้งสองเกิดระหว่างสมรส จึงเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามหลักศาสนาอิสลามของนายชากาเรียฯ กับนางสาวรอฮานิงฯ โดยไม่ต้องมีการรับรองบุตรอีก อันเป็นไปตามคำสั่งศาลจังหวัดนราธิวาส คดีหมายเลขแดงที่ ๑๗๙/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ และรายงานกระบวนการพิจารณาศาลจังหวัดนราธิวาส ลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ คดีหมายเลขแดงที่ ๔๖๘/๒๕๕๔ อย่างไรก็ตาม การที่นายชากาเรียฯ ได้สมรสกับนางสาวรอฮานิงฯ ตามหลักกฎหมายอิสลามโดยมิได้จดทะเบียนสมรสตามมาตรา ๑๔๕๗^๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีความเห็นตามหนังสือที่ นร ๐๙๐๑/๐๒๒๓ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง สิทธิในการได้รับบำเหน็จตกทอด และบำนาญพิเศษในฐานะภรรยาและบุตรตามมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ (กรณีจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายอิสลาม)) (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๐/๒๕๕๑) ว่าการสมรสโดยชอบด้วยบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม หากมิได้ปฏิบัติเงื่อนไขการสมรสตามมาตรา ๑๔๕๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ถือว่าเป็นการสมรสที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังนั้น จากคำวินิจฉัยของศาลจังหวัดนราธิวาสและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าวข้างต้น จึงมีปัญหาวานางสาวอานิตาฯ และเด็กหญิงอารีนาฯ มีสถานะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนายชากาเรียฯ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ กรมบัญชีกลางจึงขอหารือข้อกฎหมายในประเด็น ดังต่อไปนี้

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๙๐๑/๐๖๐๑ ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

^๑มาตรา ๑๔๕๗ การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมิได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น

๑. นางสาวอานิตา และเด็กหญิงอารีนา เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของนายชากาเรียฯ โดยไม่ต้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายอีกหรือไม่

๒. เพื่อประกอบการพิจารณาสิทธิในการได้รับบำนาญพิเศษ กรมบัญชีกลางสามารถพิจารณาสถานะความเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนางสาวอานิตา และเด็กหญิงอารีนา ตามคำสั่งของศาลจังหวัดนราธิวาสได้หรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมบัญชีกลาง โดยมีผู้แทนกระทรวงกลาโหม (กองทัพบก) ผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) และผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่า มาตรา ๑๔๕๗^๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดเงื่อนไขแห่งการสมรสไว้ว่าการสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น และมาตรา ๑๕๔๗^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรไว้ว่าเด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกันจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร แต่สำหรับเรื่องครอบครัวหรือมรดกที่ผู้เสนอคำขอเป็นอิสลามศาสนิกและเป็นกรณีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล จะต้องนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๕๔๙ มาปรับใช้ ซึ่งมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว บัญญัติว่า “ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้น เว้นแต่บทบัญญัติว่าด้วยอายุความมรดก ทั้งนี้ ไม่ว่ามูลคดีเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้”

กรณีที่หารือปรากฏข้อเท็จจริงว่า นายชากาเรียฯ มะเกมินา และนางสาวรอฮานิง ยาเงาะ เป็นอิสลามศาสนิกมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนราธิวาส ได้ทำการสมรสกันถูกต้องตามกฎหมายอิสลามแล้ว จึงถือได้ว่าเป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึงแม้จะไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม ดังนั้น นางสาวอานิตา มะเกมินา และเด็กหญิงอารีนา มะเกมินา ซึ่งเป็นบุตรที่เกิดจากการสมรสดังกล่าวย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายโดยมิต้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายอีก กรมบัญชีกลางจึงสามารถพิจารณาจ่ายบำนาญพิเศษให้แก่บุคคลทั้งสองได้โดยไม่ต้องนำคำสั่งของศาลจังหวัดนราธิวาสมาประกอบการพิจารณา

^๒โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^๓มาตรา ๑๕๔๗ เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกันจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

อนึ่ง บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง สิทธิในการได้รับบำเหน็จตกทอดและบำนาญพิเศษในฐานะภรรยาและบุตรตามมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ (กรณีจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายอิสลาม) (เรื่องเสร็จที่ ๑๒๐/๒๕๕๑) ยังมิได้พิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับบำเหน็จตกทอดและบำนาญพิเศษในฐานะบุตรตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบทนิยามคำว่า “ทายาทผู้มีสิทธิ” ตามมาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการฯ ว่าครอบคลุมไปถึงบุตรที่เกิดจากภริยาที่ได้ทำการสมรสตามกฎหมายอิสลามแต่มิได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือไม่ อย่างไร จึงไม่สามารถนำเรื่องเสร็จที่ ๑๒๐/๒๕๕๑ มาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาข้อเท็จจริงของสถานะความเป็นบุตร ซึ่งเป็น “ทายาทผู้มีสิทธิ” ตามข้อหาหรือนี้ได้โดยทันทีแต่ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในประเด็นนี้เป็นอีกกรณีหนึ่งแยกต่างหาก

(นายอัชพร จารุจินดา)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มิถุนายน ๒๕๕๕